

BAŞAK YANIKLIĐI

(Fusarium culmorum)

Hastalık etmeni (*Fusarium spp.*) mısır ve buğdaygillerin bitki artıklarında kışlar, ilkbaharda nemli hava şartlarında ürer, rüzgar ve su ile taşınarak hububat bitkisinin başaklarına ulaşır.

Bir başka hastalık kaynağı da, hastalığın bulaşık olduğu tane (tohum) dur. Fungus sporları tanenin içinde, dış kabuğunda ve başağın diğer parçalarında gelişmekte olup, uygun şartlar olduğu takdirde hastalık yıldan yıla artabilir.

En önemli enfeksiyon dönemi tahılın çiçeklenme dönemidir. Danelere enfekte olması tam olum dönemine kadar mümkündür.

Hastalığın bulaşık olduğu tohumların çimlenmemesinden dolayı tarlada boşluklar meydana gelebilir.

Bunun dışında, hastalıklı bitkinin çim kını ve kökü üzerinde kahverengi uzun lekeler; kardeşlenme devresinde, yaprak kını kaidesi ve daha sonra sap kaidesinde belirgin kahverengileşmeler görülür.

Fusarium hastalığına yakalanmış bitkilerde siyah çürüklük semptomları, sap kaidesi ve alt düğümlerde koyu renk, genellikle çizgi biçiminde lezyonlar olarak görülmektedir. (alttaki resimde olduğu gibi)

Sap ve yaprak kınında Fusarium semptomları ve sap kaidesinden yukarıya doğru çıkan geniş ve bazen çizgi şeklinde kahverengileşmeler görülmektedir.

Enfeksiyon için en uygun şartlar 24-72 saat süren nemli hava, başaklanma sonrası yağışlı periyodun oluşması ve 23-25 derece sıcaklıktır. Nemli havanın 72 saati geçmesi durumunda daha serin havalarda da enfeksiyon oluşturabilir.

Hastalık, çiçeklenme döneminden sonra buğdayın bir veya birden fazla başakçığının beyazlaşması veya vaktinden önce olgunlaşması ile tanınabilir. Başaklar süt olum devresine geldikten sonra, hastalıklı başakların açık sarı bir renk alması, geri kalan sağlıklı başakların yeşil ve sağlıklı görünümde olması çok belirgin olarak hastalığın ayırt edilmesini sağlar.

Fungusun başak eksenine enfekte olması, üstteki tanelere besin maddelerinin gitmesini engeller ve böylelikle beyaz başaklılık, kof başak ve uyuz dane oluşumu görülür.

Enfekteli başakların kaidesinde ve devamında açık pembe veya pembemsi renk meydana gelmesi ve fungusun misellerinin başağı sarmasıyla hastalık tipik bir hal alır. Bu renklenme yaz dönemindeki fungus sporlarının yoğunluğuyla ilgilidir.

Şiddetli enfekte olmuş başaklardaki taneler grimsi-beyaz, pembemsi veya kırmızımsı renk alır. Çoğunlukla kötü bir şekilde büzülmüş ve bükülmüştür. Tohum kabuğu dikkati çekecek şekilde sertleşmiş ve pul pul olmuştur.

Hasat zamanında eğer fungusun gelişmesi için elverişli şartlar oluşmuşsa ilk bulaşmalardan sonra başaklarda benekler, mavi-siyah kısımlar oluşur ki, bu sporları taşıyan yapılardan kaynaklanmaktadır.

Erken dönemdeki bulaşma tohum ilaçlaması ile azaltılabilir. Buna karşılık başakların hastalığa yakalanmasını önlemek için, kullanılacak fungusitlerin uygulama zamanı iyi belirlenmelidir. Eğer hastalığın oluşumunu sağlayacak şartlar mevcut ise, mümkün olduğu kadar enfeksiyon için uygun olan havada (18 derecenin üstünde ve yeterli rutubette), çiçeklenme döneminde ilaçlama yapılmalıdır.

Hastalığın şiddetinin artmasında, özellikle çiçeklenme dönemindeki yağışların etkisi büyüktür.

Ekimden önce toprak üstündeki yeşil bitki artıkları, toprak işlenmesi yada herbisit uygulaması ile ortadan kaldırılmalıdır.

Aşırı azot kullanımı hastalığın artmasında rol oynamaktadır.

NOT: Fusariumun neden olduğu ak başak zararı, siyah çürüklük hastalığının neden olduğu zamanından önce ölmesiyle oluşan ak başak zararı ile karıştırılabilir. **Siyah çürüklük hastalığında aynı zamanda buğday sapı da ölür.**